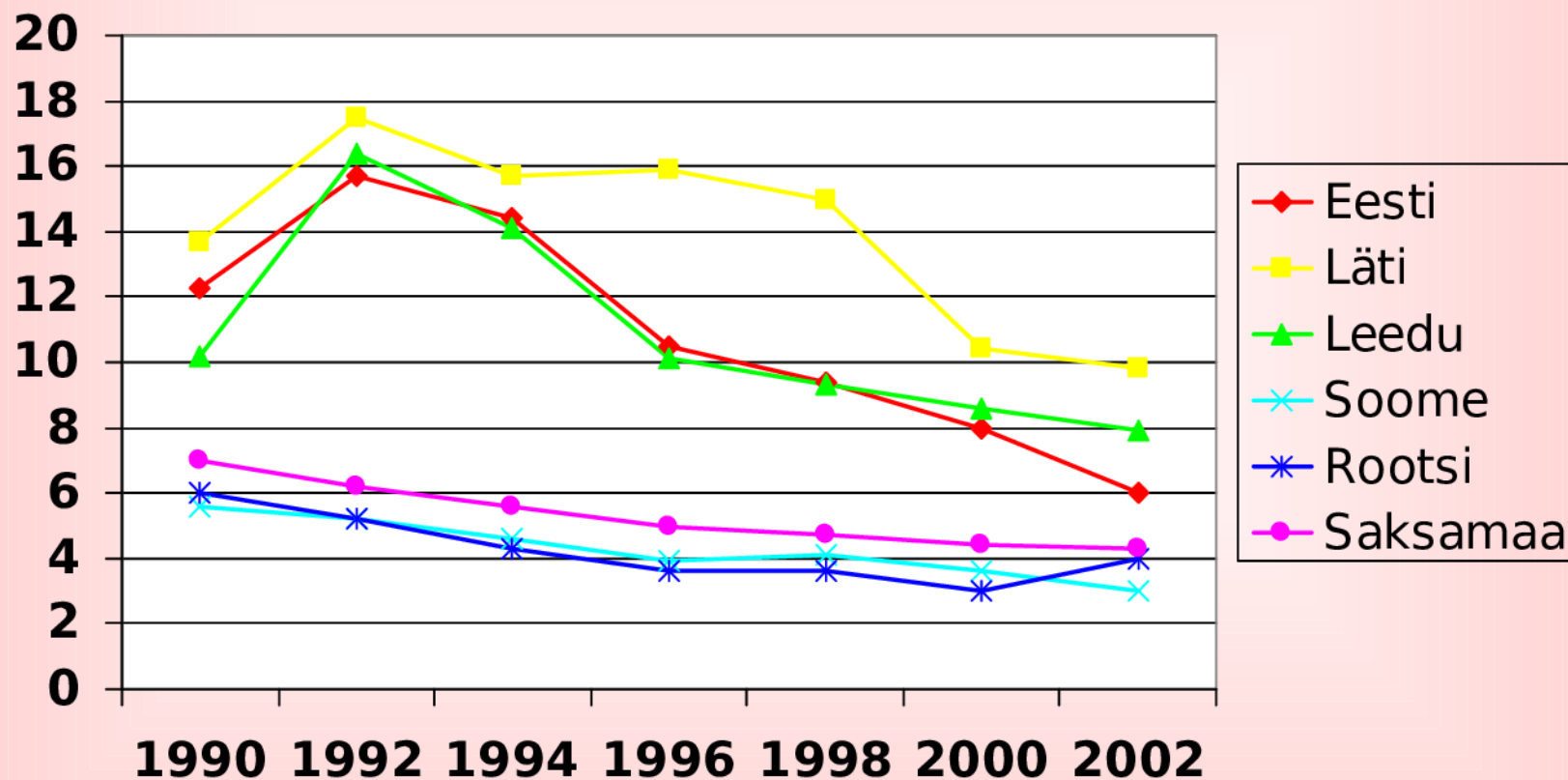

Mida ootab neonatoloog radioloogilt?

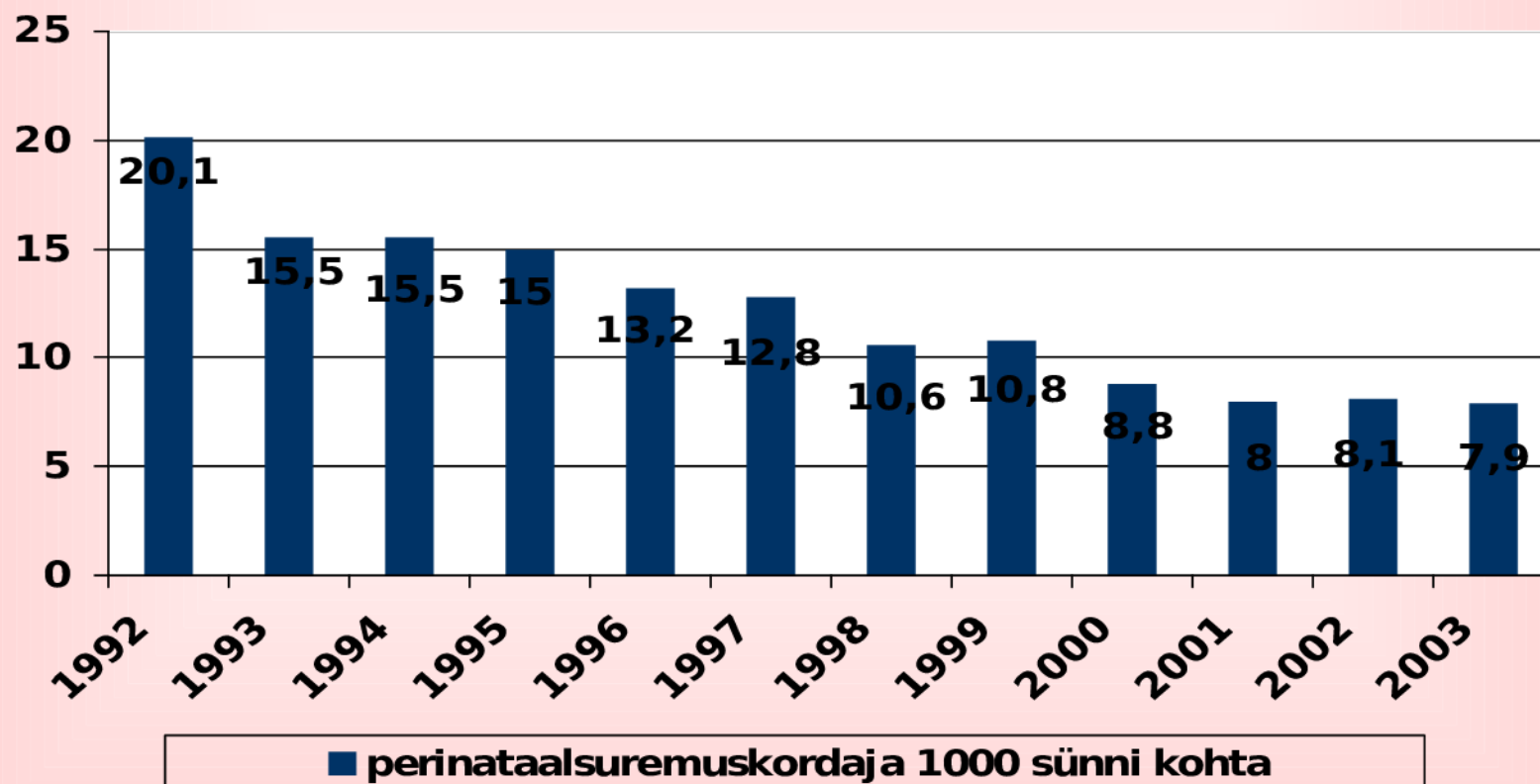

Liis Toome
SA Tallinna Lastehaigla
5. aprill 2006

Imikute suremus (‰), 1990-2002

Perinataalne suremus (‰) Eestis, 1992-2003

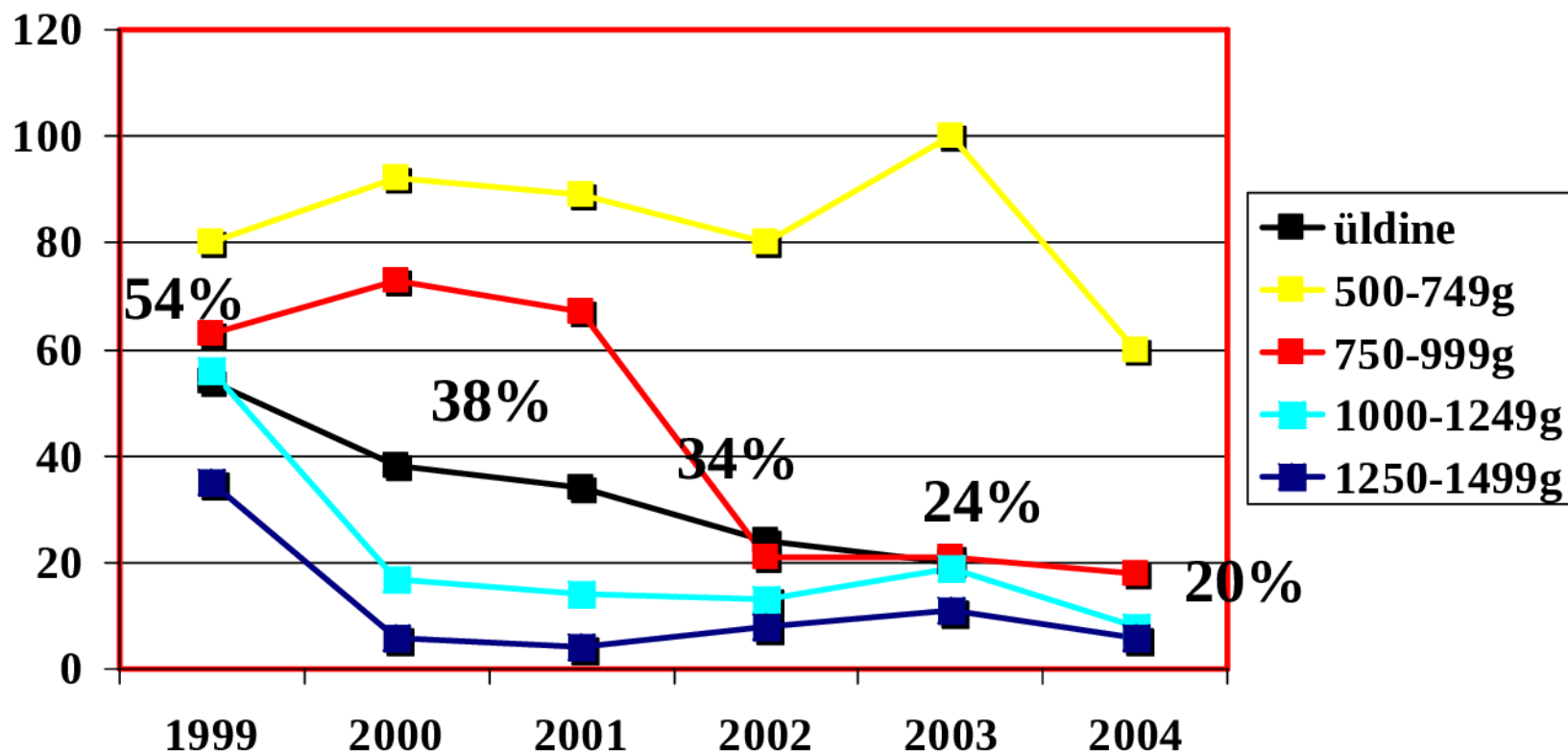
Kes on enneaegne?

WHO definitsioon

- gestatsioonivanus 22-36 näd
sünnikaal vähemalt 500g
  - Eestis 5 - 6%   n=700

- väga väike enneaegne (VLBW)
  - <32. rn., sk 500 - 1500g
  - Eestis 0,8%   n=100

<1500g SK-ga enneaegsete suremus Tallinna Lastehaiglas 1999-2003

Uued probleemid neonatoloogias / pediaatrias

Krooniliselt haige imik

- ❑ < 1000g SK-ga enneaegne
- ❑ krooniline kopsuhaigus
  - kodune hapnikravi
- ❑ lühikese soole sündroom
  - pikaajaline parenteraalne toitmine
- ❑ trahheostomeeritud imikute kodune hooldusravi

Enneaegsete laste edasise elukvaliteedi uuring Eestis

A. Ormisson, L. Toome jt. 2003

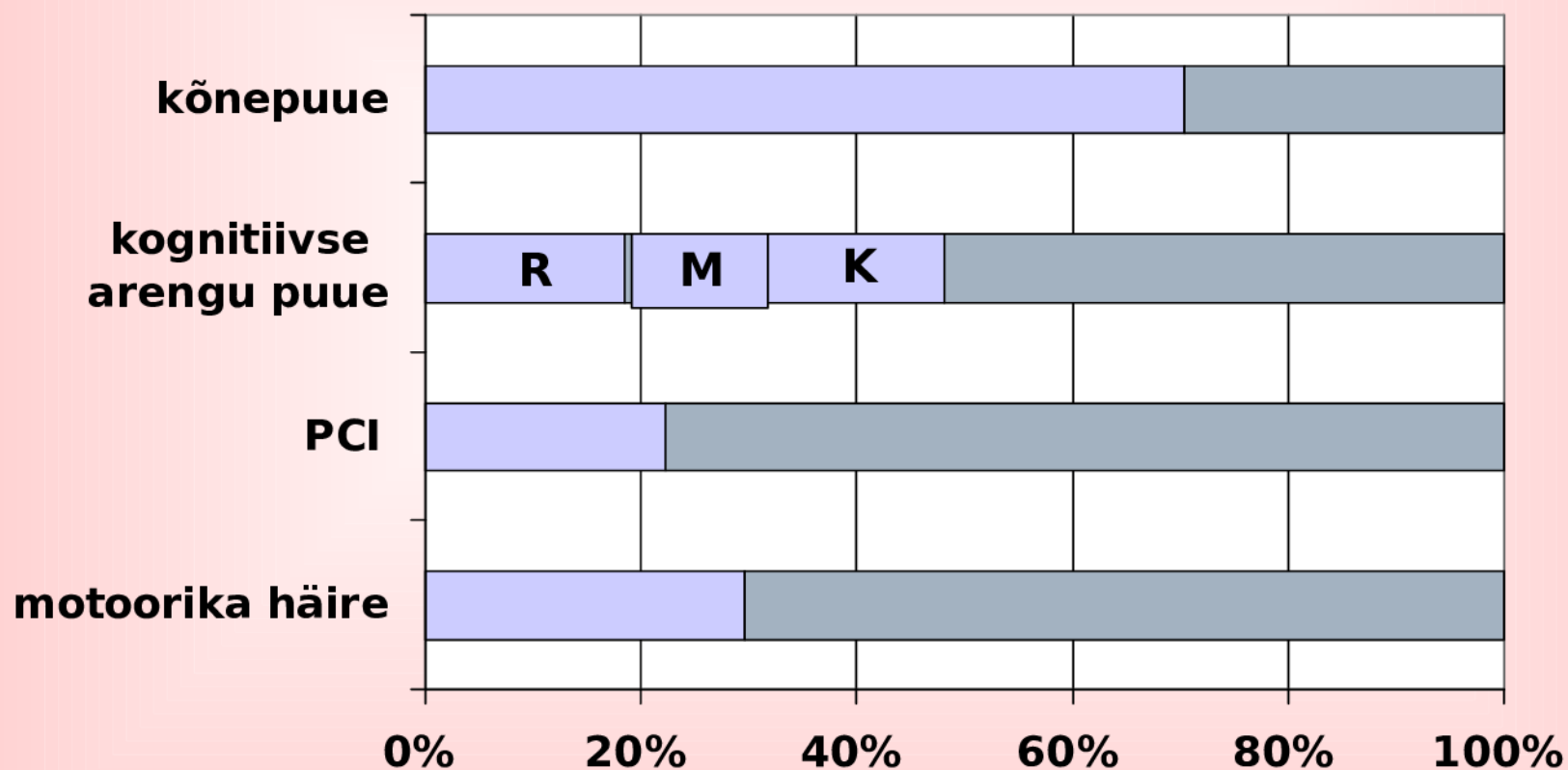

- laste analüüs
3. eluaastal
- $N = 42$
- 1999 a. sündinud
- $SK < 1500g$

< 1500g SK-ga enneaegne laps

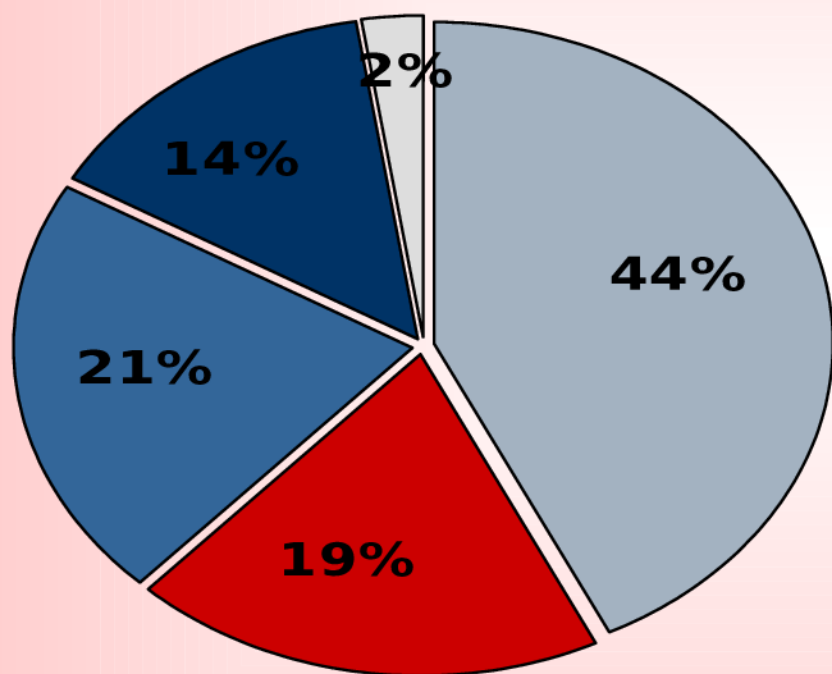
3. eluaastal

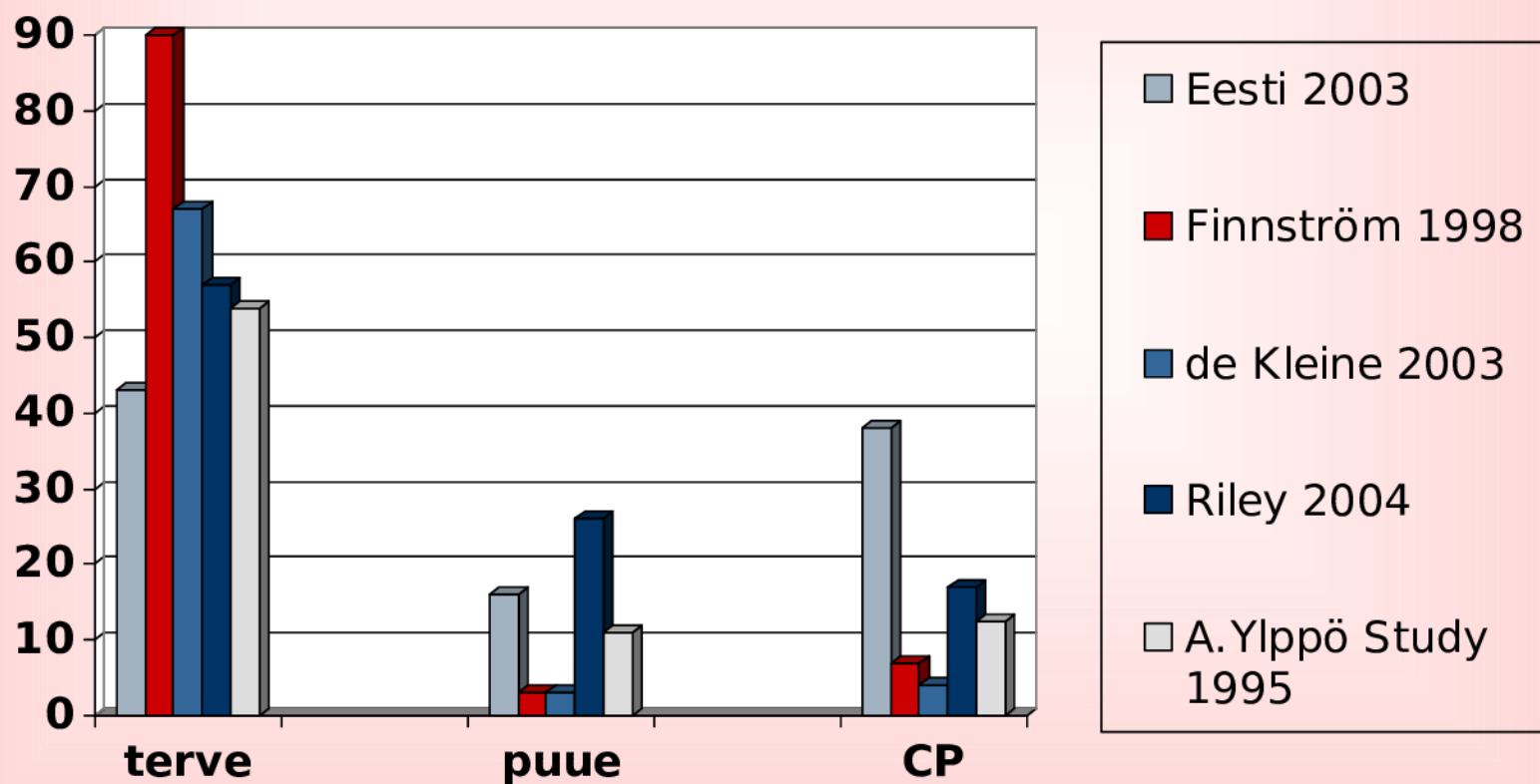

Scheffzek, < 1500 g sünnikaaluga lapsed

- 0 - kõrvalekalle normist puudub
- I - kerge kõrvalekalle, ravi ei vaja
- II - ravi vajav mõõdukas häire
- III - puue
- IV - mitu rasket puuet

Enneaegsete tervis

Väga väikese sünnikaaluga enneaegsed

- Elulemise paranemisega on täheldatud neurosensoorsete puuete sagenemist
- Hiljutised eksperimentaalsed uurimused kinnitavad, et arenev aju võib kahjustusest paraneda või selle kompenseerida

Ment LR et al. JAMA 2003 Feb 12;289(6)

Riskilaste polikliinik

- tagada kõrge riskiga vastsündinutele edasine hea elukvaliteet
- laste jälgimine ja ravi 1.-2.-(3.) eluaastal

Riskilaste polikliiniku kontingent

(Tallinn, Põhja- ja Lääne-Eesti)

~ 250 last aastas

- **<1500g sünnikaaluga enneaegne**
  - intensiivravi (=KKV) vajanud ajalised vastsündinud
  - üsasisene kasvupeetus ($>-2SD$)
  - väärarengud
  - kromosomaalne, sündromaalne, a/v patoloogia
  - kaasasündinud infektsioonid, meningiit
  - sõltuvushäiretega emade lapsed
-

Füsioterapeutiline hindamine ja nõustamine

- SOMP - hinnang
Structured Observation of
Motor Performance
(K.Persson, Uppsala Ülikool)
- enneaegsete motoorse
sooritusvõime arengu ja
kvaliteedi analüüs
- varane arendusravi

Enneaegsete jälgimine riskipoliklinikus

(x – kohustuslik v – soovituslik)

Uppsala Ülikoolihaigla

	40.g.n.	2 kuud	4kuud	10kuud	18kuud	36kuud
≤ 27 rn. arst		x	x	x	x	x
füsioterapeut	x	x	x	x	x	x
28-31 rn. arst		x	x	v		
füsioterapeut		x	x	v		
32-34 rn. arst		x	v			
füsioterapeut		x	v			
35-36 rn. arst		v	v			
füsioterapeut		v	v			

Aju piltdiagnostika, eesmärk

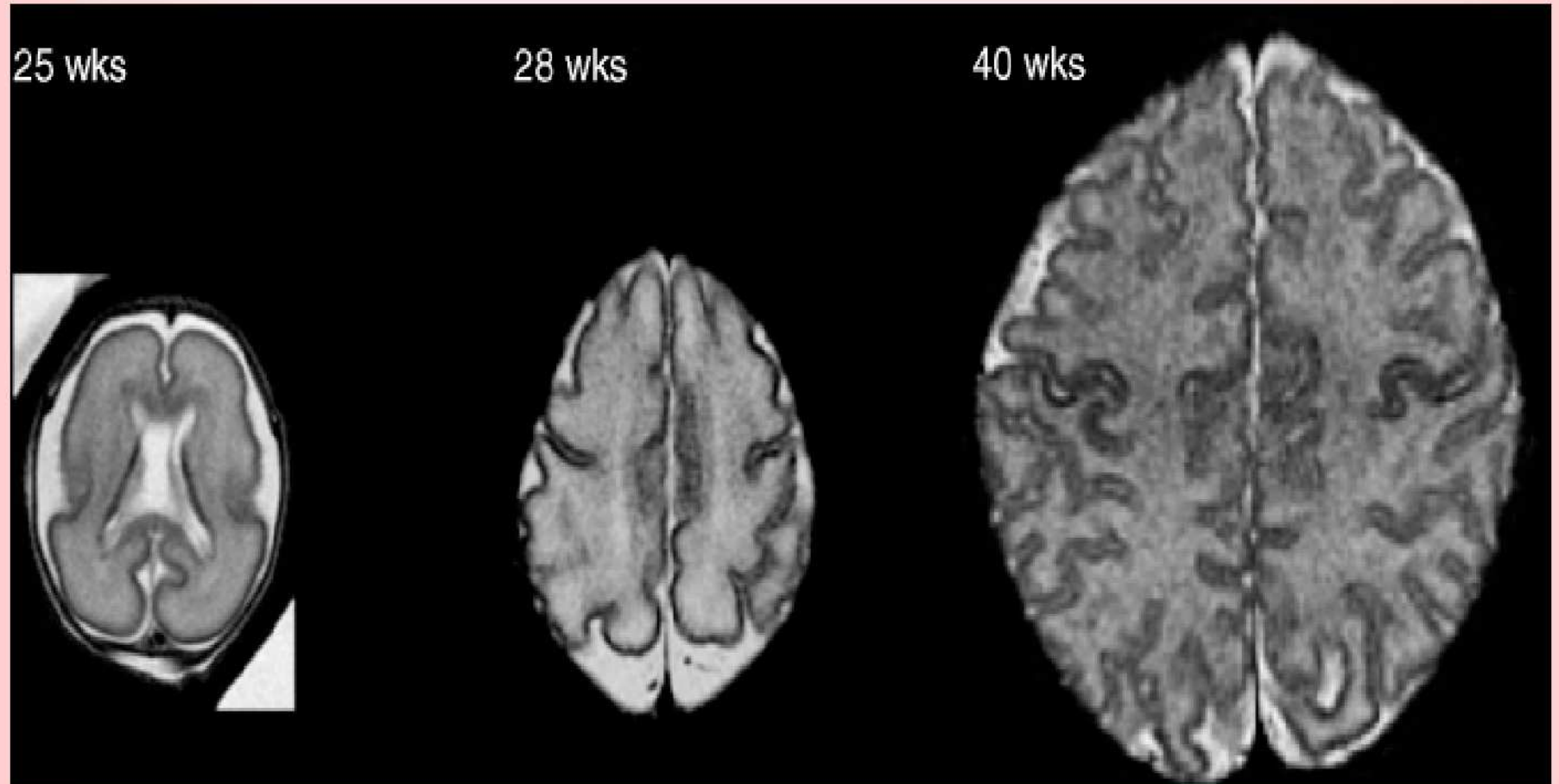

- välistada / kinnitada ajupatoloogia
- püstitada lapse arengu prognoos
- ravi optimiseerimine

Vastsündinu ei ole väike täiskasvanu!

Aju ja gestatsioonivanus

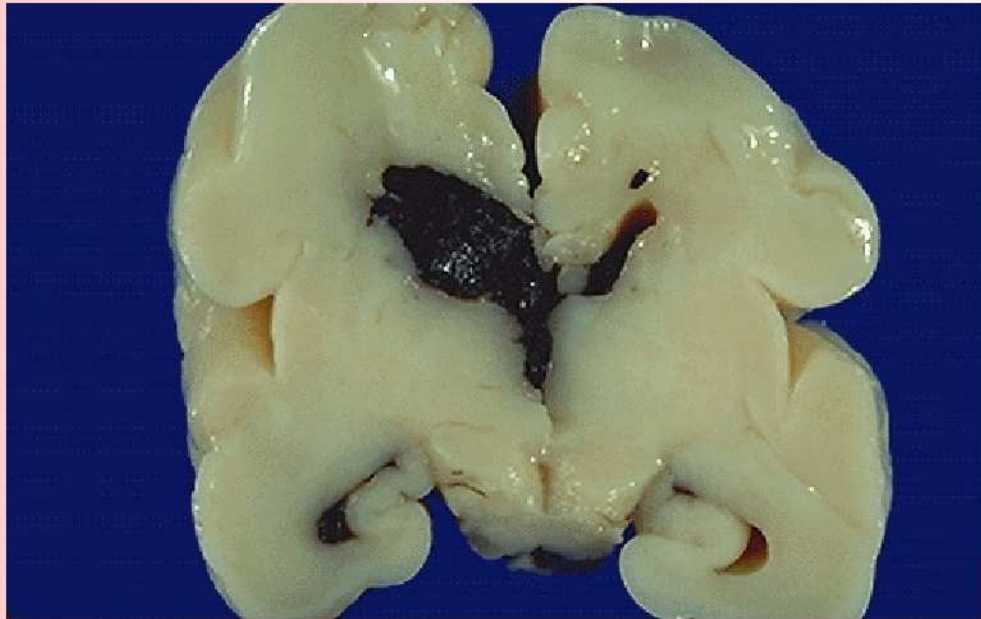
Fanaroff and Martin's Neonatal-Perinatal Medicine 2006

GMH/IVH

germinaalmaatriksi/intraventrikulaarne hemorraagia

- kõige sagedasem neonataalne intrakraniaalne hemorraagia
- iseloomulik enneaegsele vastsündinule
- põhjustab kõrget suremust või hilisemaid arenguhäireid

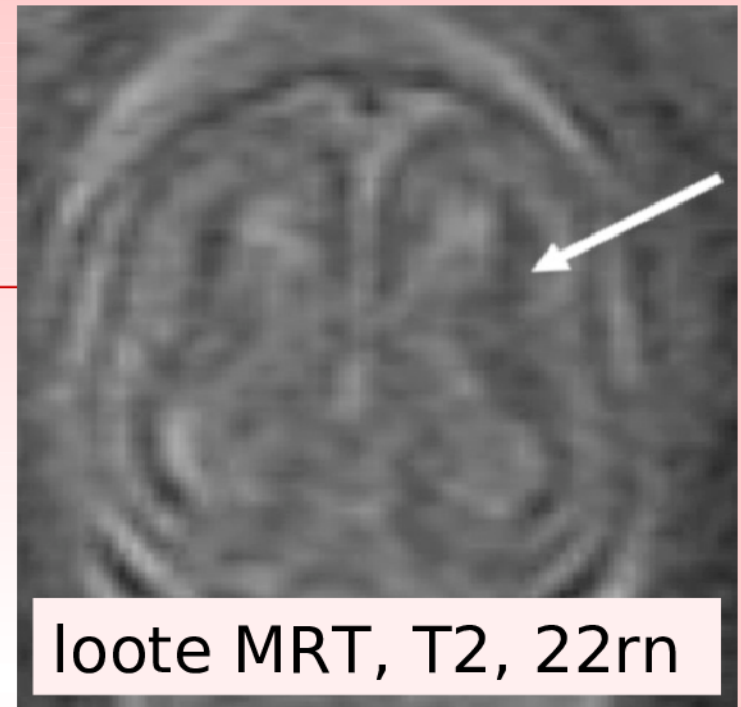
Germinaalmatriks (GM)

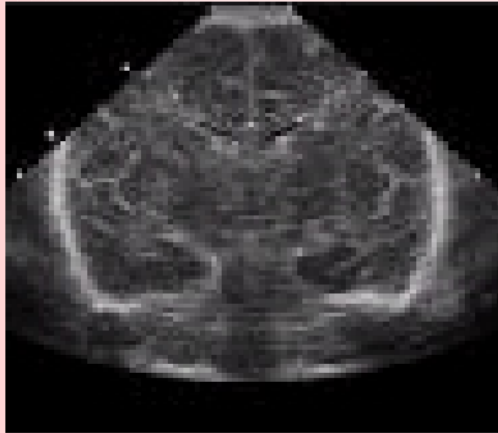
- areneva loote
subependümaalne kude

- 10-20gn neuroblastide migratsioon
- 20-32gn glioblastide proliferatsioon
- 32-36gn GM regressioon

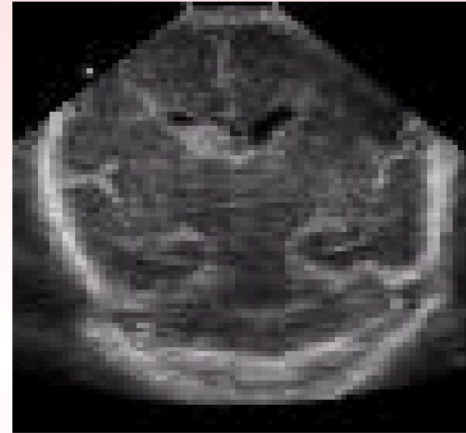
- metaboolselt aktiivne mitokondrite rikas kude

IVH klassifikatsioon Papile j. 1978

Ia
GMH

IIa
IVH
10-50%

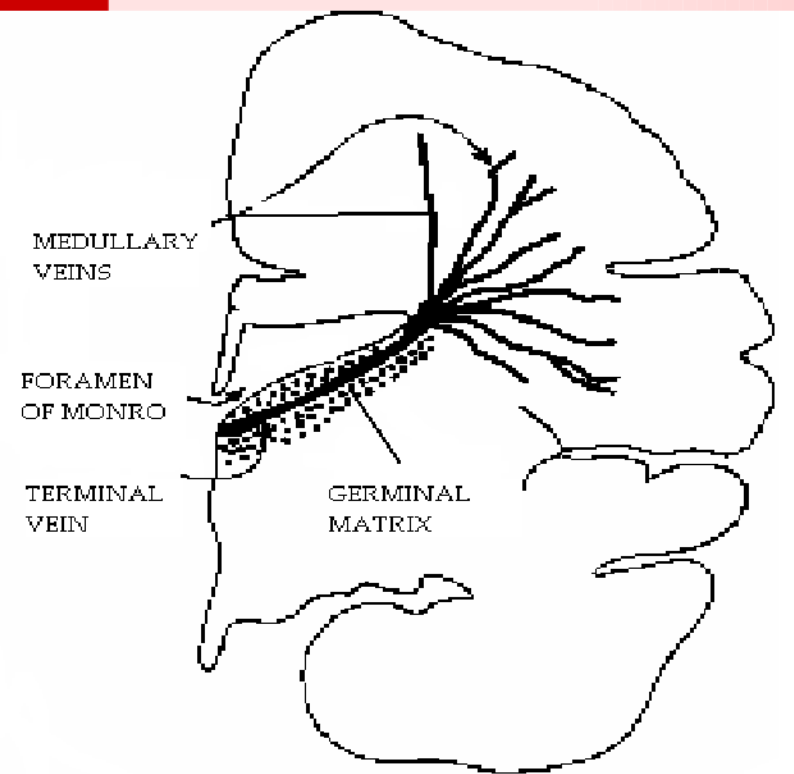
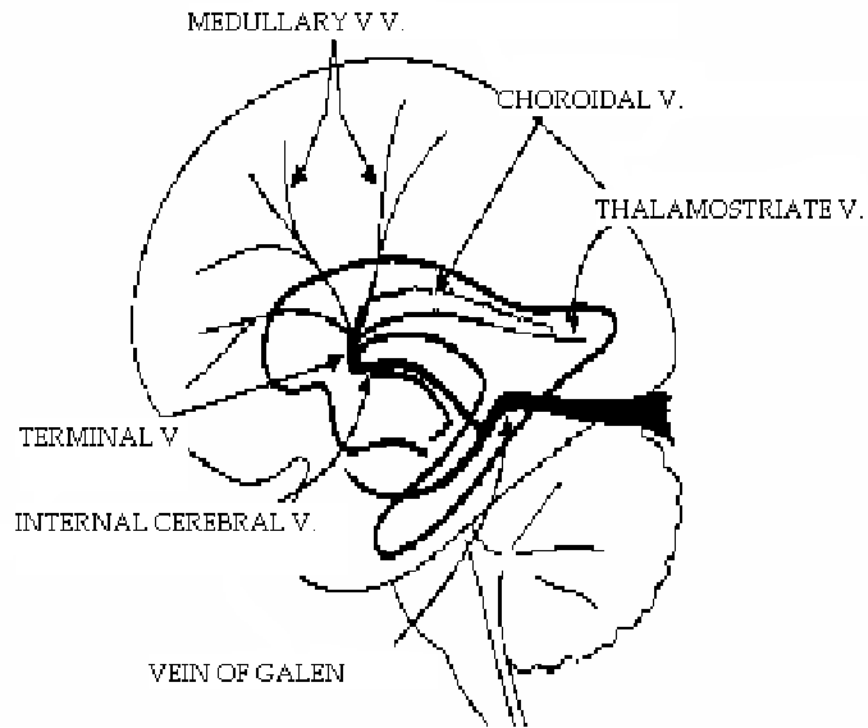

IIIa
IVH
>50%
+VD

IVa
IVH III
+IPH

“IVH IV” patogeneees

- ❑ IVH otsene ekstensioon?
- ❑ reperfusioon isheemilisse alasse?
- ❑ **venoosne infarkt**

GMH/IVH klassifikatsioon

□ Papile 1978

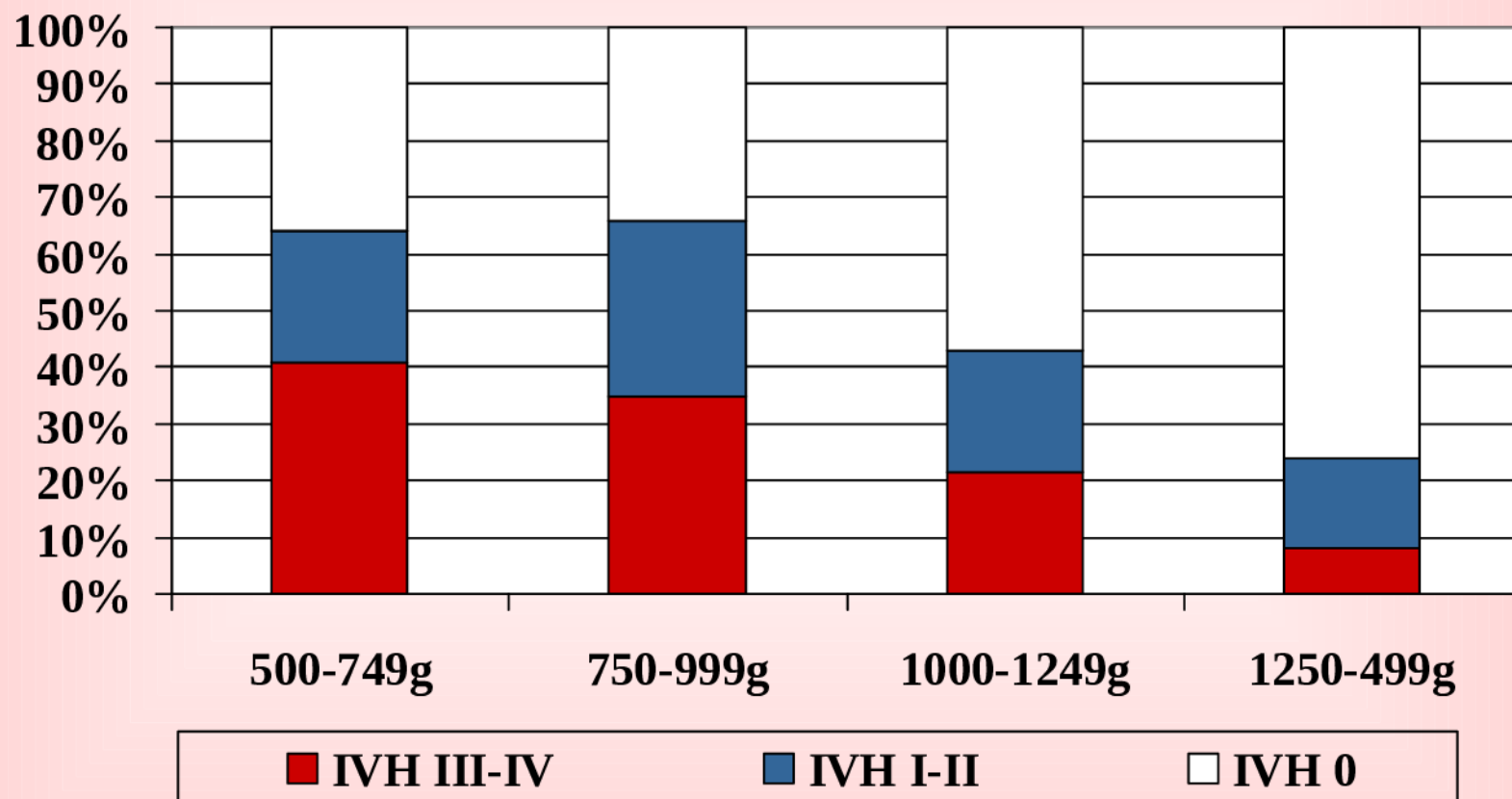
- I – subependümaalne hemorraagia
- II – subependümaalne hemorraagia + IVH (10-50% vatsakesest)
- III – subependümaalne hemorraagia + IVH (>50% + vatsakese laienemine)
- IV – intraparenhümaalne hemorraagia

□ Volpe

- I - GMH -/+ minimaalne IVH (<10% vatsakesest)
- II – IVH (10-50% vatsakesest)
- III – IVH (>50% vatsakesest + vatsakese laienemine)
- * eraldi märgituna intraparenhümaalne ehogeensus (IPE) lokalisatsiooni ja ulatusega

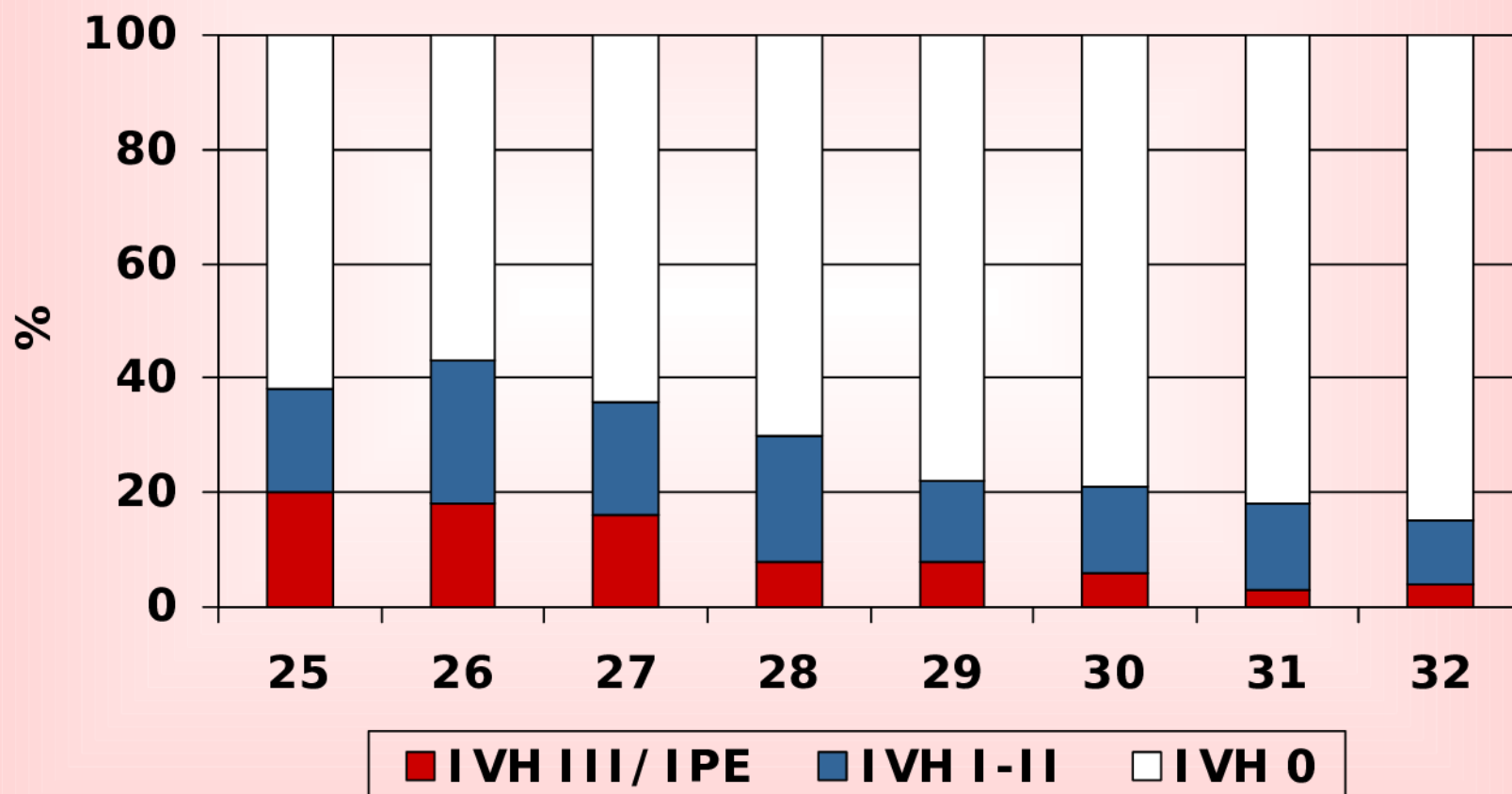

IVH esinemissagedus <1500g SK-ga enneaegsel Tallinna Lastehaiglas 1999-2003

IVH (%) WKZ SEP'93-SEP'01 N=1897

(de Vries, 2002)

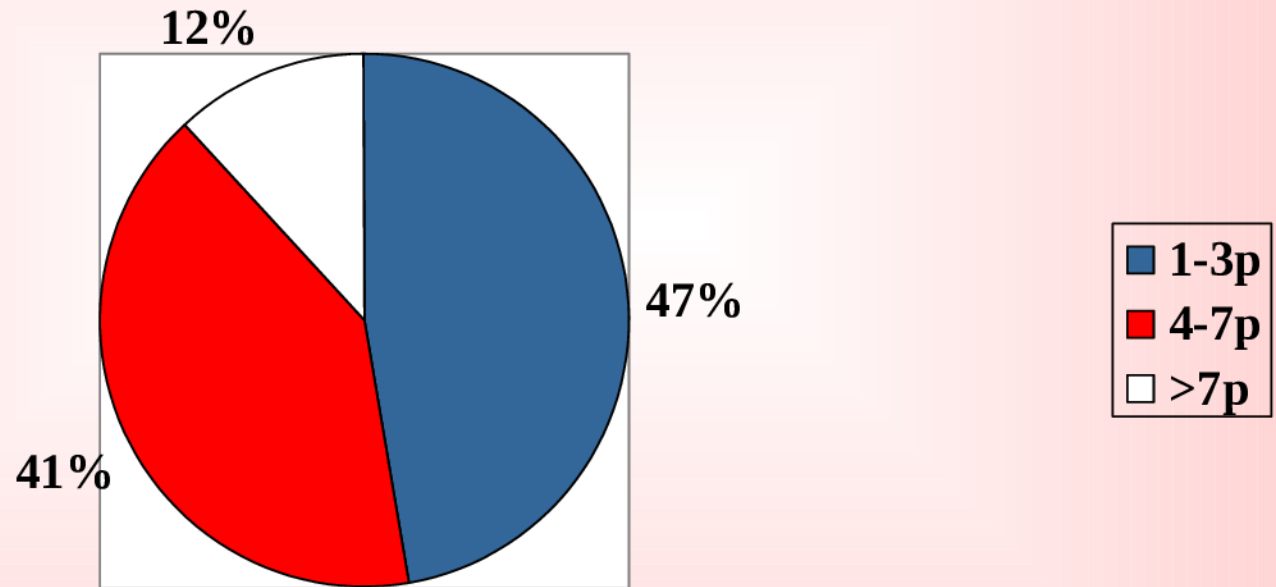
IVH riskifaktorid TLH-s

	Kontroll (n=89)	IVH (n=77)
IRDS I-II	41	19
IRDS III-IV	37 (41%)	55 (71%)
Õhulekke sündroom	13 (14%)	17 (22%)
1.p. Δ CO₂ (mmHg)	13,7	24
Δ FiO₂	7,7	11
MAP (mmHg)	28,8 $\pm$5,5	26,6 $\pm$5,9
Ht	0,39 $\pm$0,06	0,35 $\pm$0,07
Sooda/boolus	21/ 18	31/22
2.p. ΔCO₂ (mmHg)	11	23
MAP (mmHg)	30	29,8
3.p. ΔCO₂ (mmHg)	12	14
MAP (mmHg)	34	33

P< 0,05

P< 0,05

IVH diagnoosimise aeg

- 90 - 95% hemorragiatest diagnoositakse ajusonograafial
5. elupäevaks

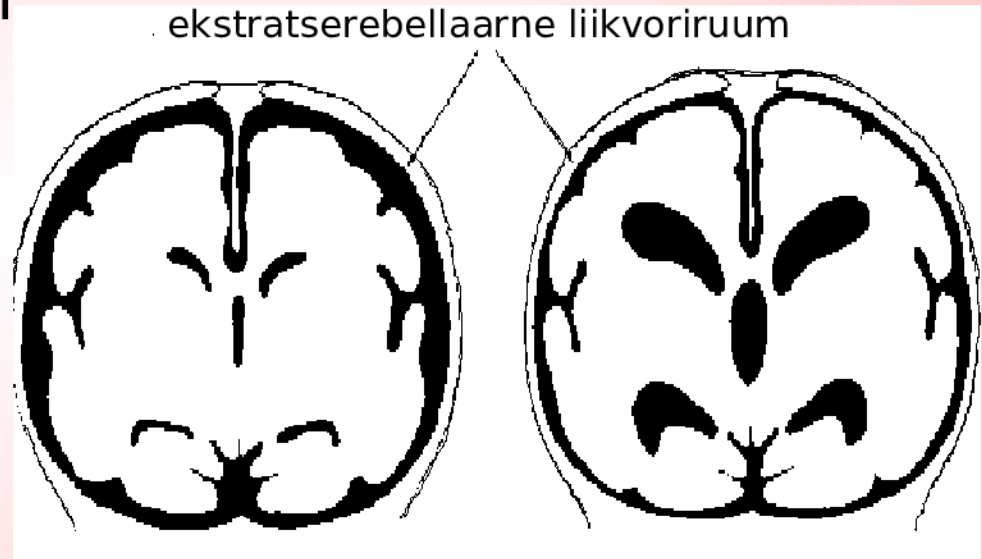
(Ment et al, Clin Perinatol 2000;27

Vohr et al, Early Hum Dev 1996;44)

IVH kliiniline avaldumine

- katastrofaalne seisundi halvenemine
- astmeline seisundi halvenemine
- asümptomaatiline

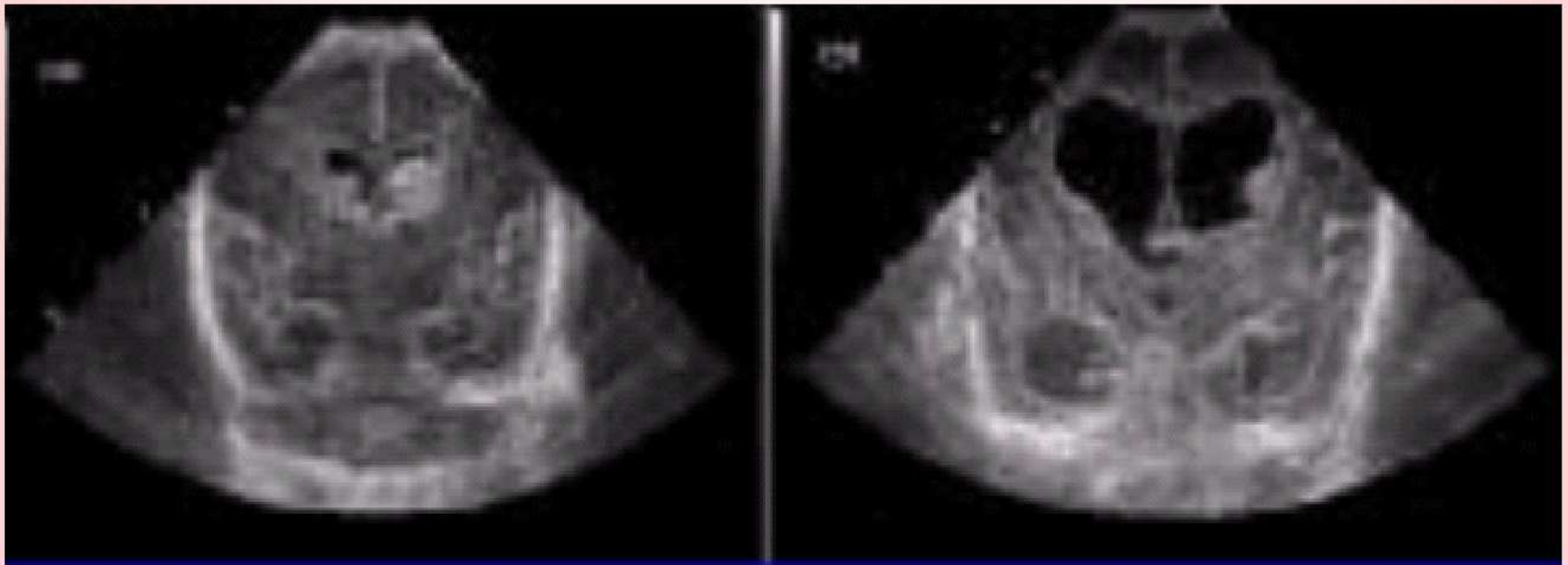
IVH tüsistused ja patogenees

- PHVD
- HC
  - kommunikatiivne
  - obstruktiivne
- arenguhäired
- tserebraalparalüüs
- krambid
- ↓ liikvori
absorptsioon/obliteratiivse
arahnoidiidi areng
- liikvori tsirkulatsiooni häire
- GM destruktsioon
gliarakkude prekursorite kadu
- ajukoe destruktsioon
kortikospinaaltraktide destruktsioon
- kaasuv hüpoksilis-isheemiline
kahjustus

IIIa IVH + PHVD

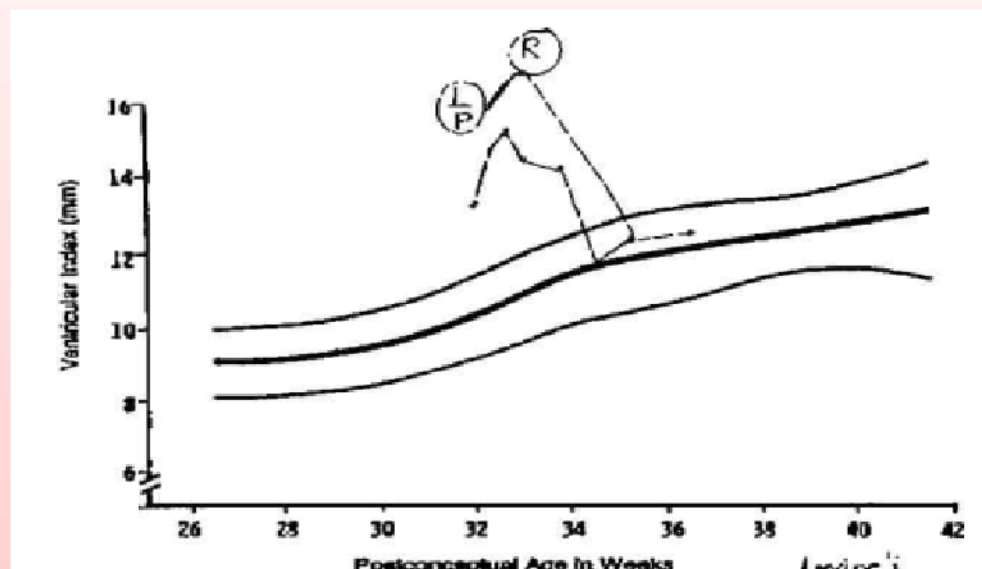
IIIa IVH + IPE → PHVD + parentsefaalne tsüst

PHVD ravi

- seeria LP
- ravimid? (*isosorbide, acetazolamide*)
- subkutaanne vatsakesereservuaar
- vatsakeste välisdrenaaž
- V-P šunt

IVH III ja IVH III + IPE prognoos

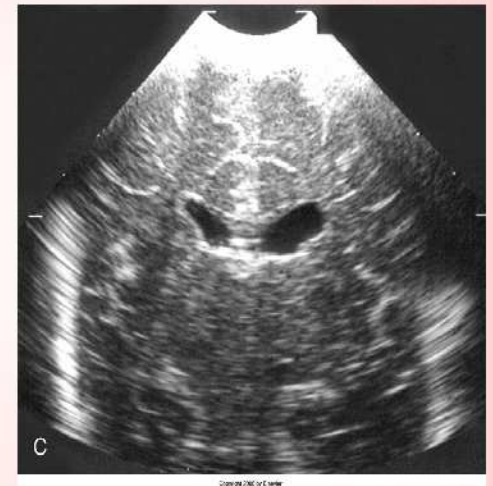
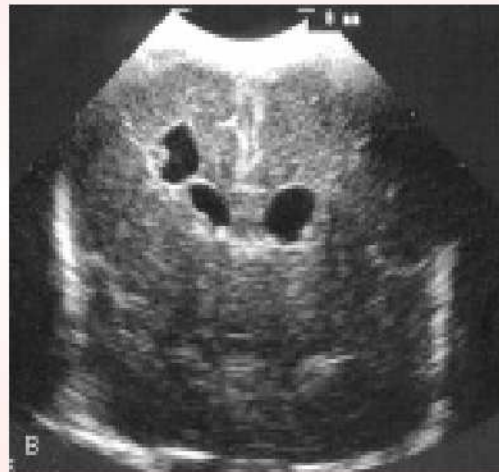
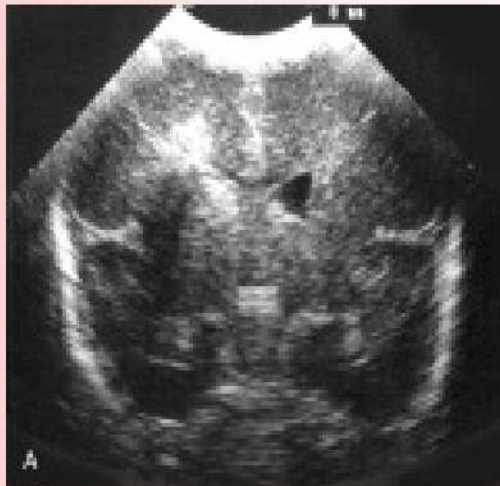
De Vries 1999

IVH	suri	CP	normaalne areng
III	43%	12,5%	87,5%
III + IPE	38%	51%	45%

IVH + IPE

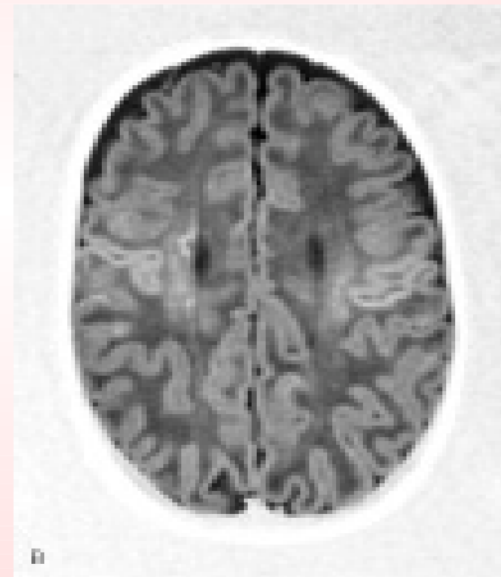
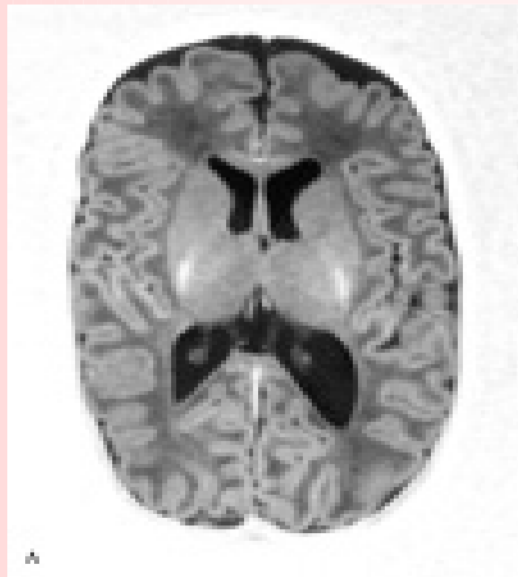

MRT, T1, 40 PGA

PLIC müelinisatsiooni asümmeetria / puudumine -
varane hemipleegia prediktor

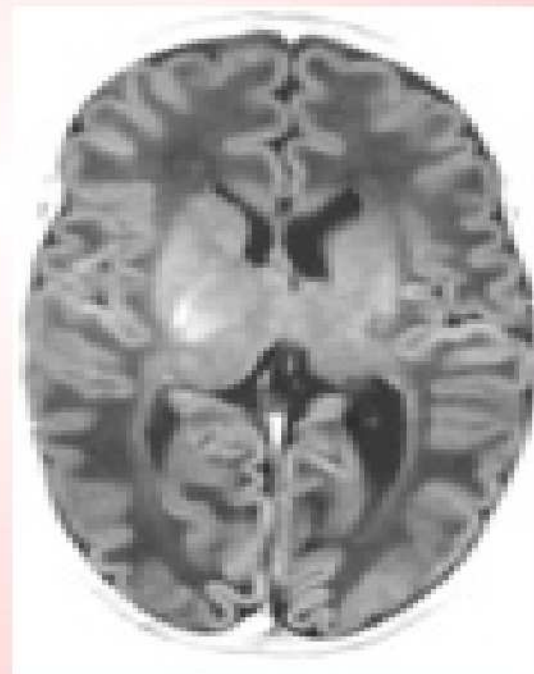
PLIC - posterior limb of the internal capsule

MRT, T1, 40 PGA - proгноositav hemipleegia

IVH + IPH

PLIC asümmeetria

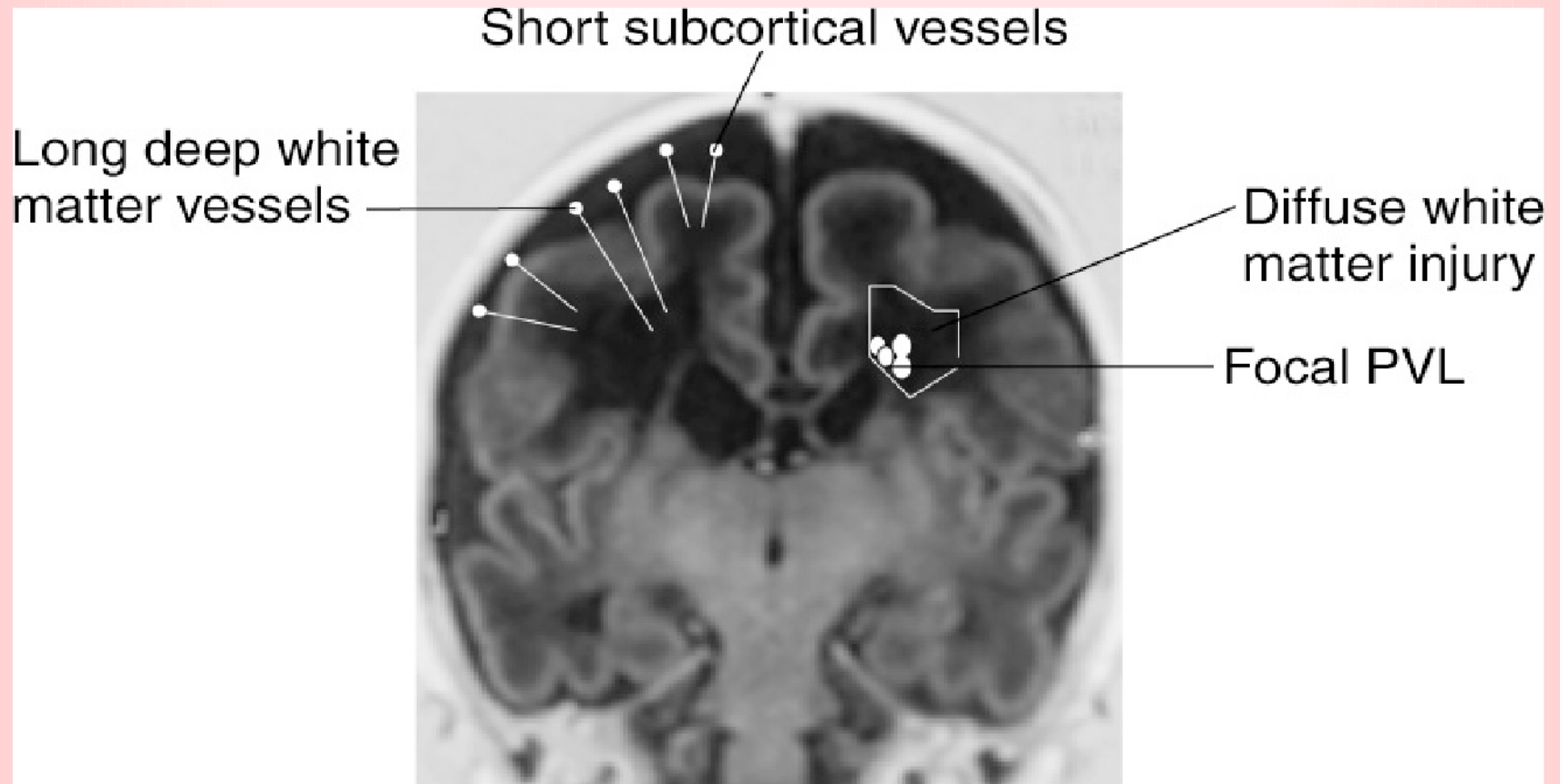
IVH III + IPE dünaamika → prognoos?

Enneaegse lapse aju valgeaine kahjustus

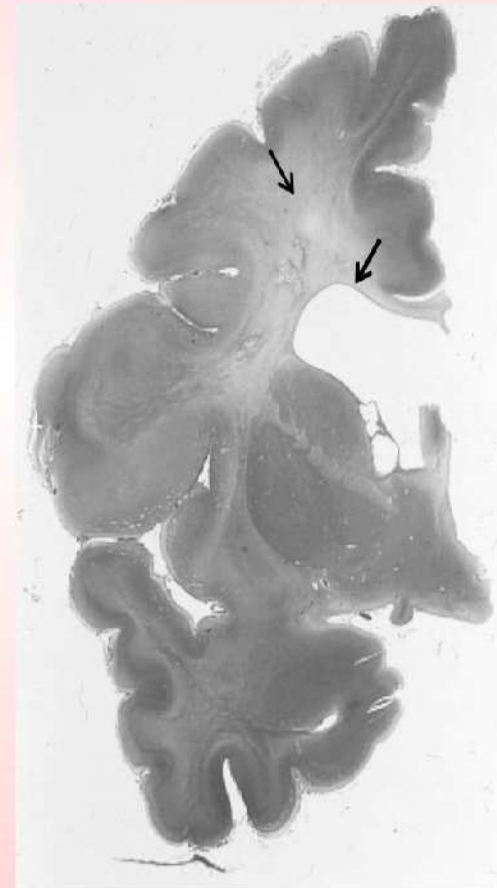
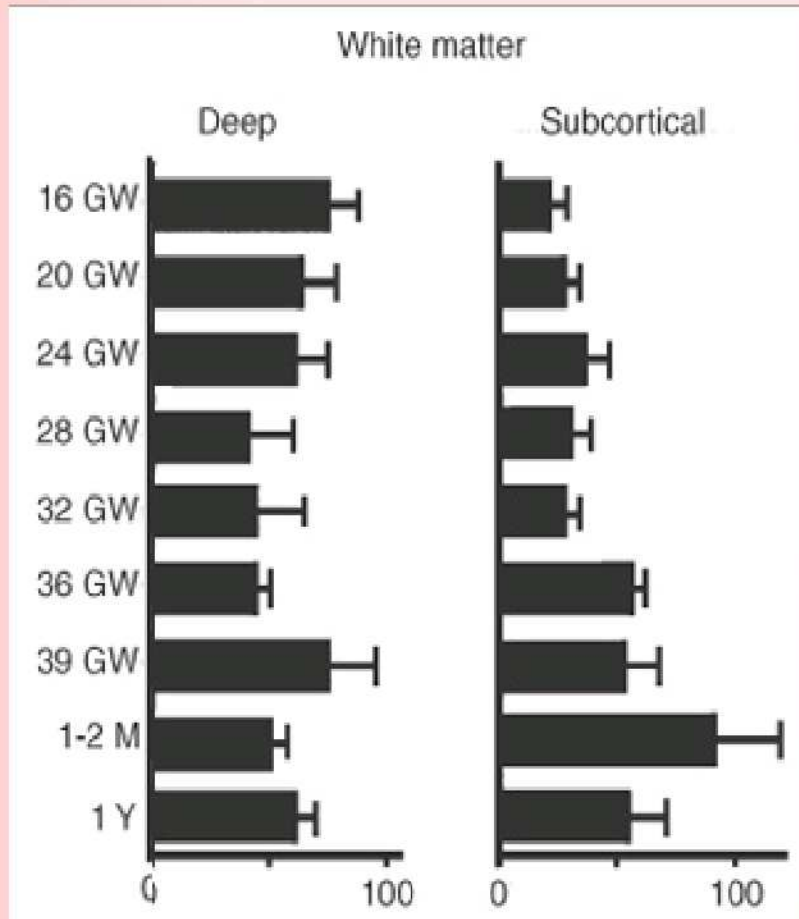
Fanaroff and Martin's Neonatal-Perinatal Medicine 2006

Copyright 2006 by Elsevier.

PVL pathogenesis

Fanaroff and Martin's Neonatal-Perinatal Medicine 2006

Copyright 2006 by Elsevier.

23wk

Diffuse

Focal

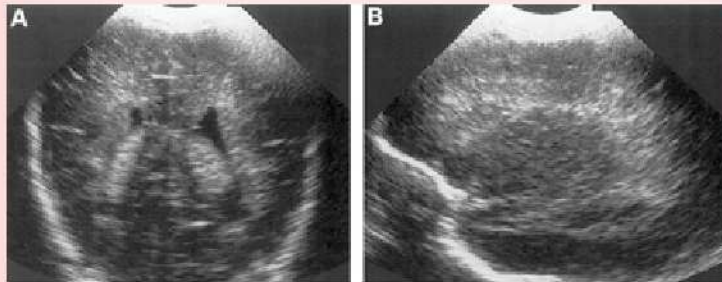
32wk

- Arengulised muutusedaju veresoonte tiheduses

PVL klassifikatsioon

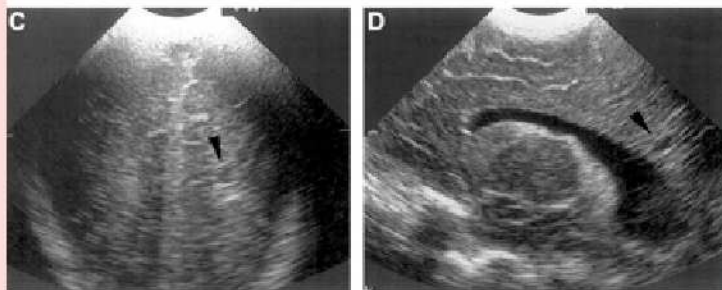
(de Vries et al 1992)

4.p.
PVE

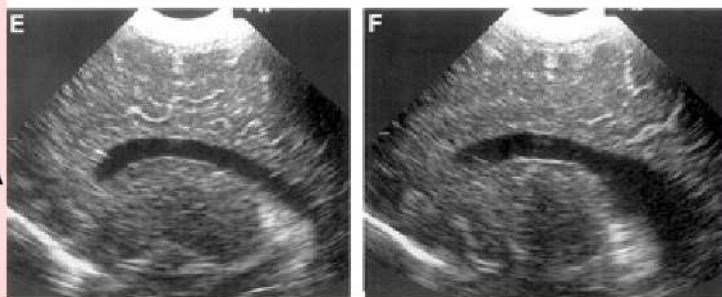
Ia – transitoorne periventrikulaarse ehogeensuse $\uparrow$ (PVE) $>7p$

6.näd.
tsüst

Ila – PVE $\rightarrow$ väikesed lokaalsed frontoparietaalsed tsüstid

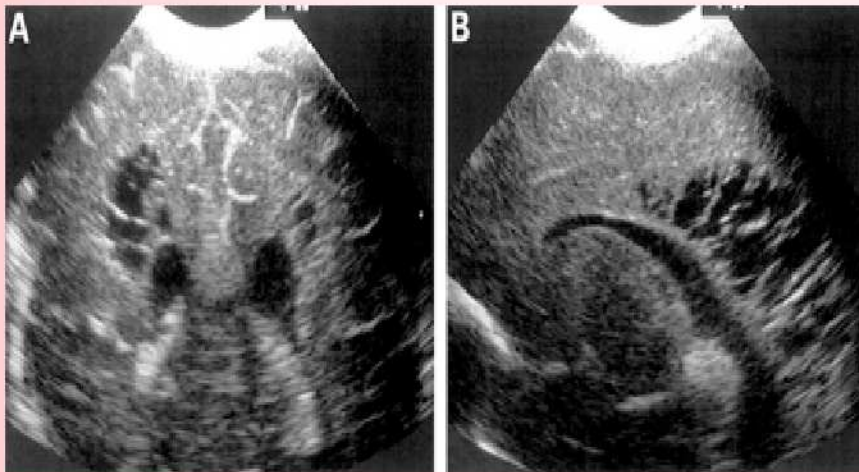
40.PGA
VM

PVL klassifikatsioon

(de Vries et al 1992)

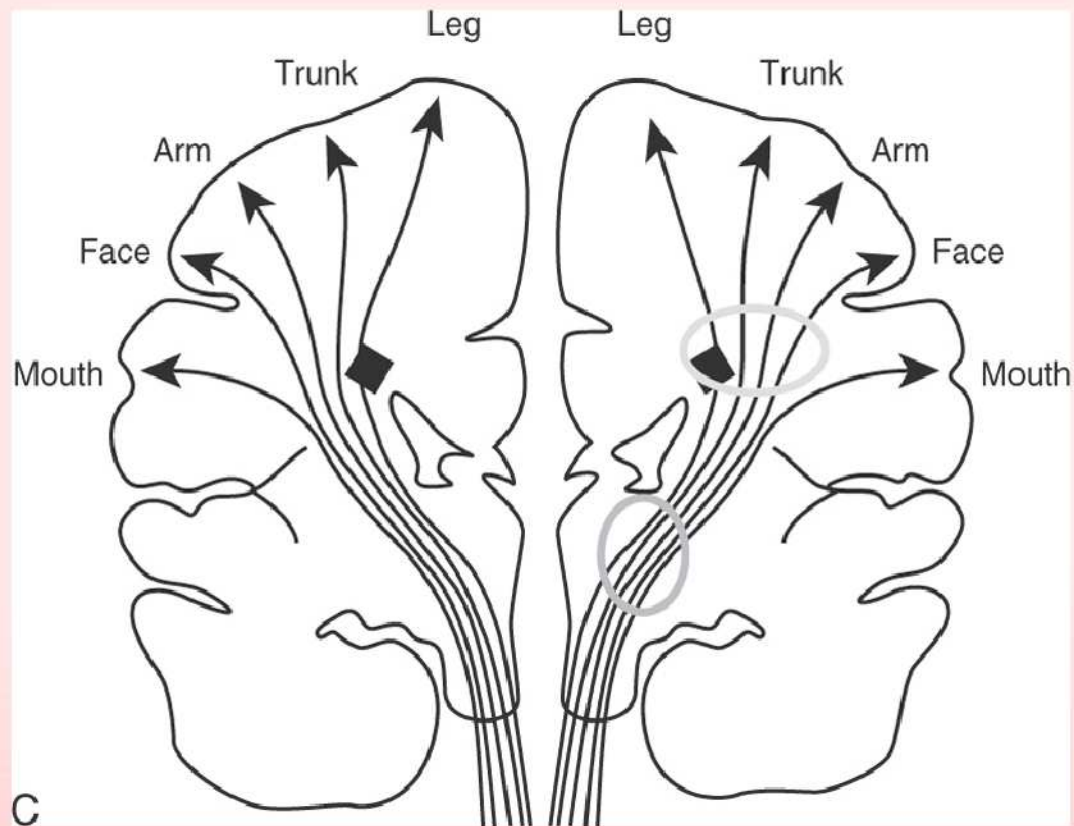

III-IVa PVL

- IIIa – PVE → periventrikulaarne tsüstiline kahjustus
- IVa – sügavale aju valgeainesse ulatuv hüperehhogeensus → ulatuslikud subkortikaalsed tsüstid

PVL = tserebraalparalüüsi riskifaktor

II-IIIa PVL ja edasine motoorne areng

(Pierrat et al. Arch Dis Child Neonat Ed 2001)

	<i>Grade II (n=39)</i>	<i>Grade III (n=39)</i>
Gestational age (weeks)	29 (1.8)	29 (1.8)
Birth weight (g)	1292 (321)	1204 (306)
Diagnosis		
During the 1st month	18 (47%)	24 (77%)
After the 1st month	20	7
Unknown	1	8
Outcome		
Death	1	12
Normal	9 (24%)	1 (3%)
Cerebral palsy	29	26
Independent walking	22	3

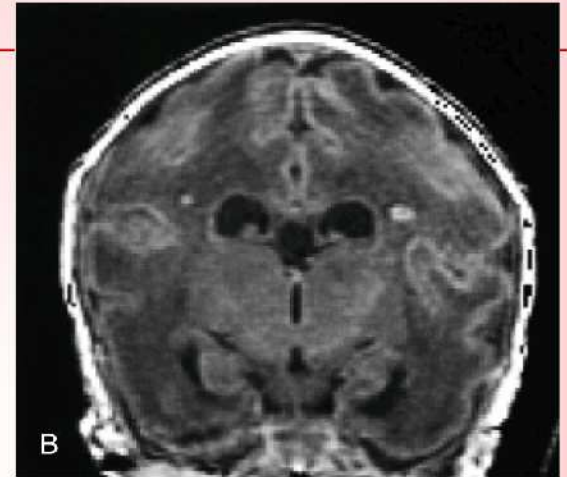

MRT, T1 → PVL alaäge faas

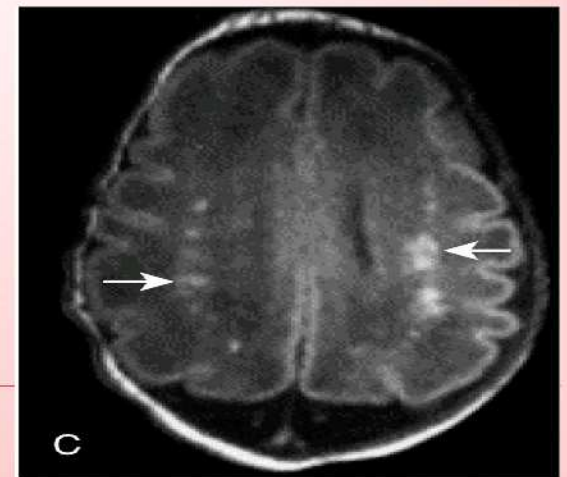

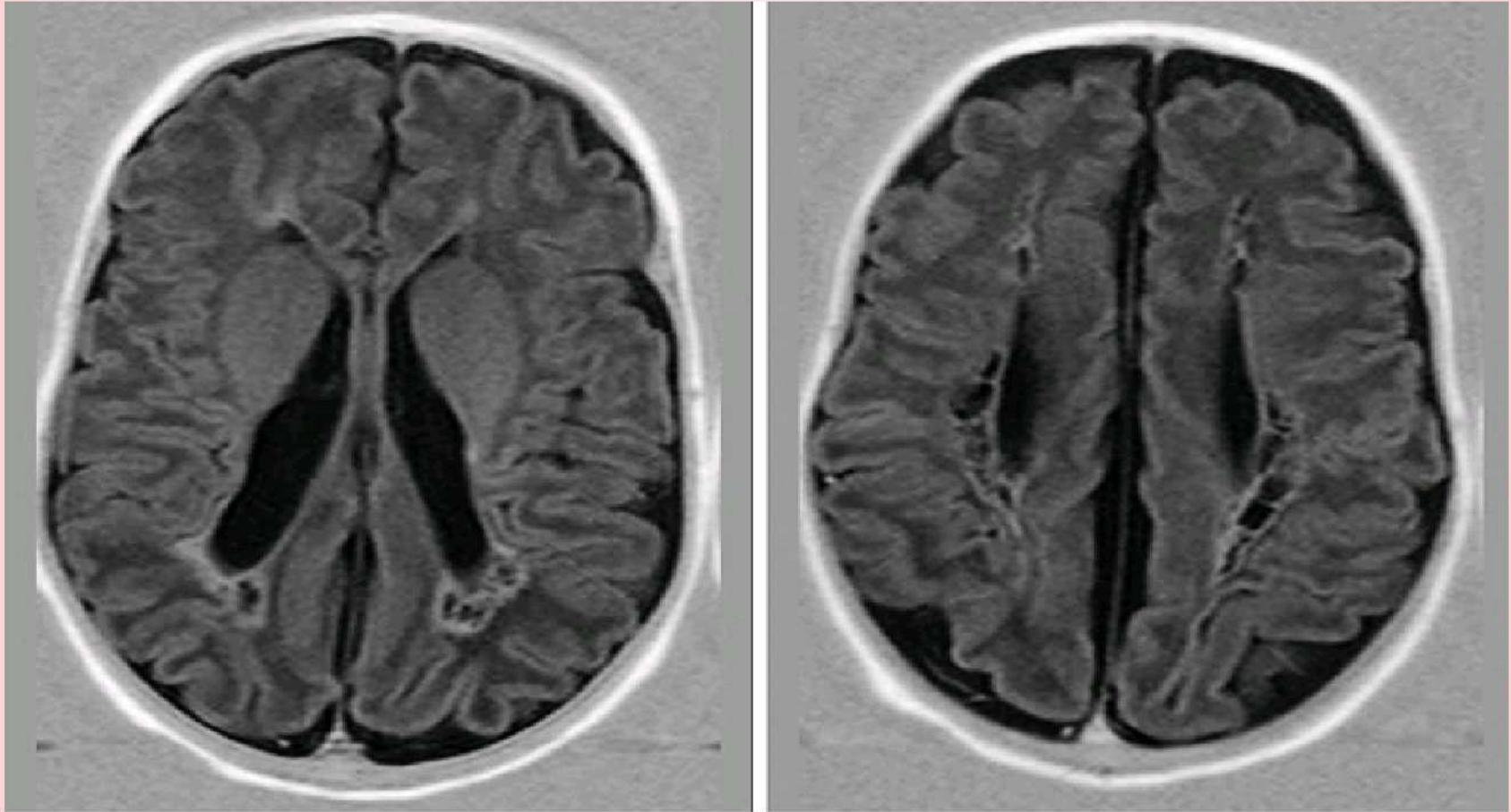
Terve, PGA 31

PVL, PGA 31

MRT, T1 → PVL krooniline staadium

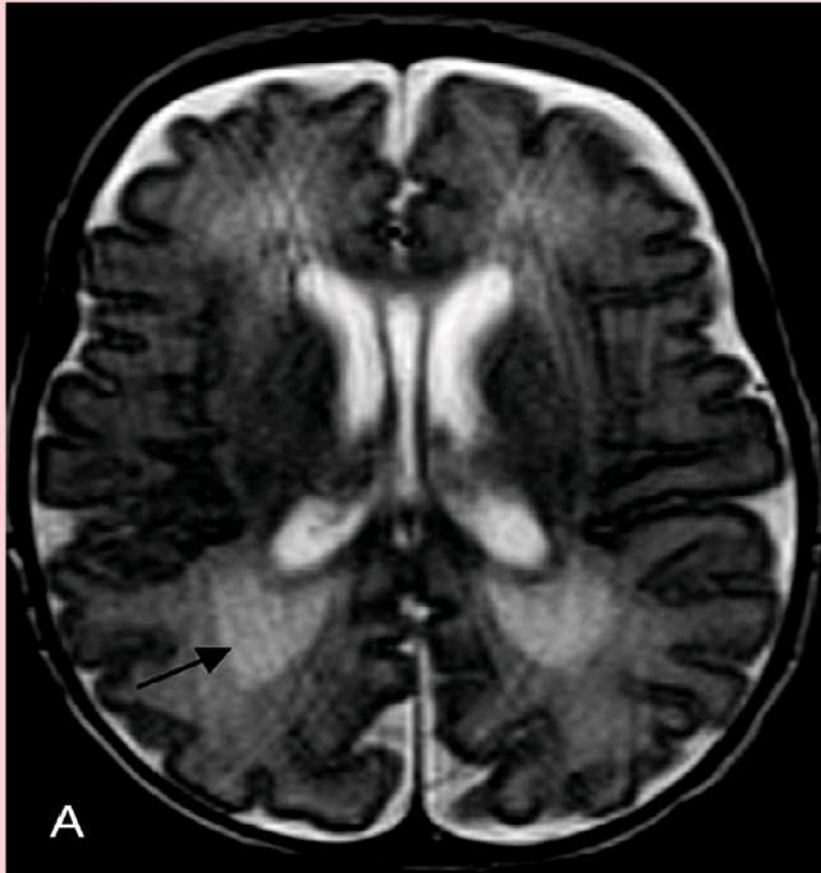

Copyright 2006 by Elsevier.

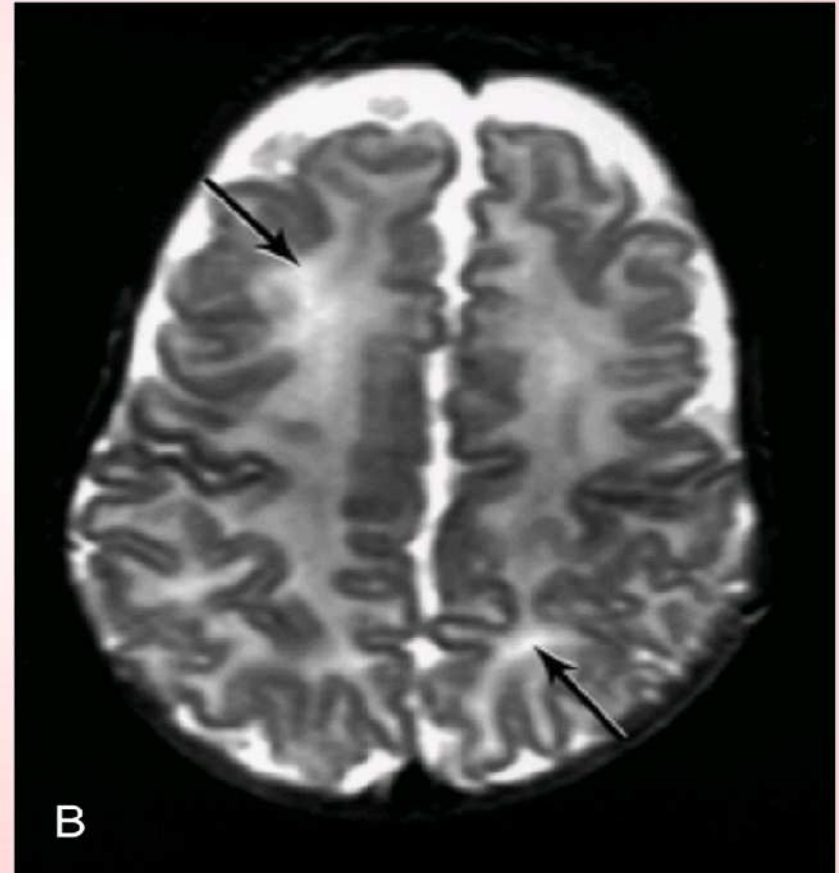
Bilateraalne valgeaine tsüstiline kahjustus, glios, kaltsifikatsioon, aju atroofia

MRT, T2 → PVL krooniline faas

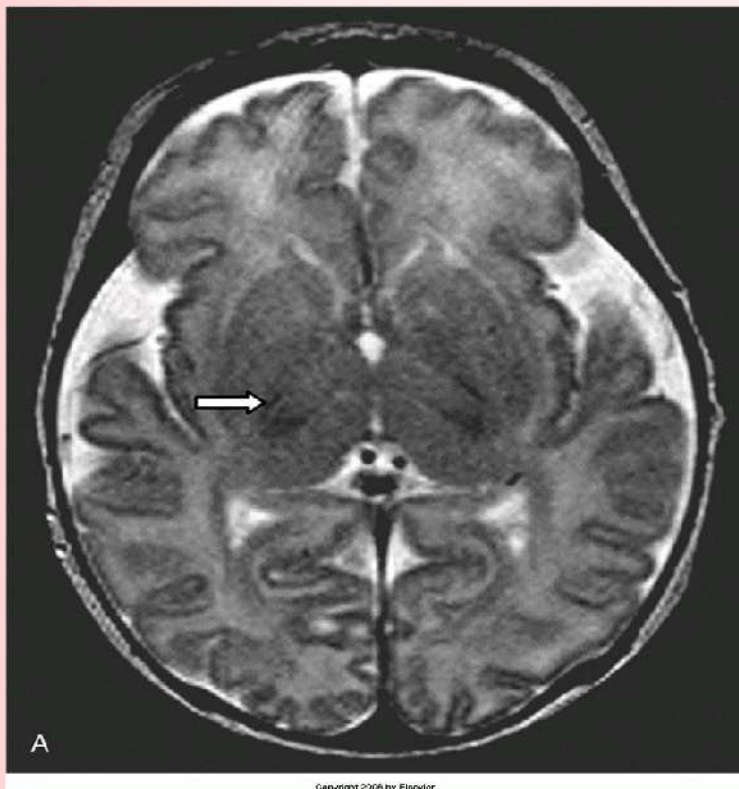
Copyright 2000 by Elsevier.

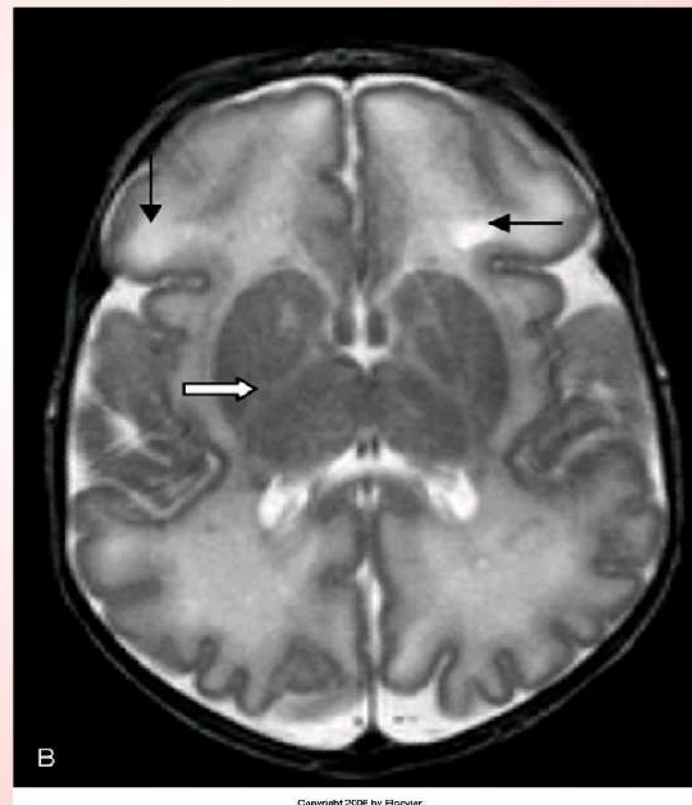
Copyright 2000 by Elsevier.

Diffuusne valgeaine kahjustus

MRT, T2

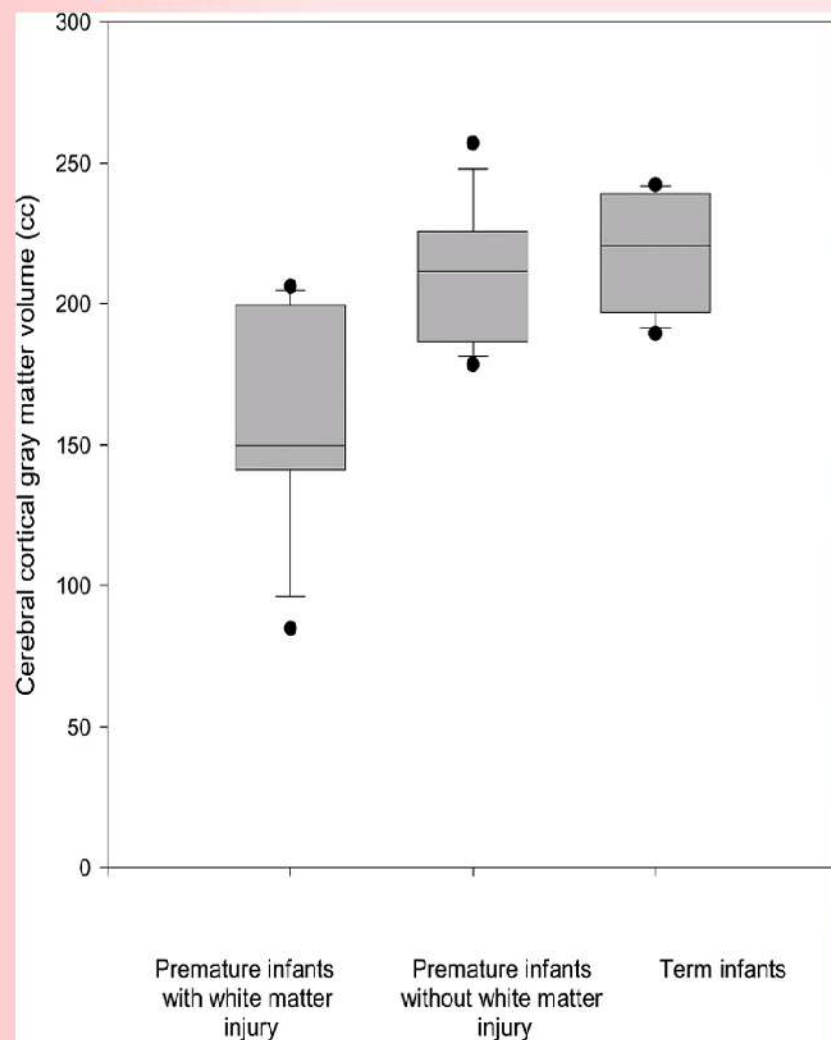
Terve ajaline vastsündinu

Diffuusne valgeaine kahjustus
PLIC'i müelinisatsioonihäire

Valgeaine kahjustus → kortikaalse hallaine areng

MRT, T2

PGA 31 - tsütiline valgeaine kahjustus, bilateraalne polümikrogüüria

Miks on vaja väga väikese sünnikaaluga enneaegse vastsündinu ajuUH skriiningut?

□ diagnostiline tähtsus

raske IVH, VM ja PVL kliiniline avaldumine võib olla asümptomaatiline

Chess et al, 1999: kliinilistel kriteeriumidel põhinev skriining

- IVH: sensitiivsus 51%, pos. ennustav väärtus 31%

- PVL: sensitiivsus 22%, pos. ennustav väärtus 2%

□ prognostiline tähtsus – riskilapse identifitseerimine

neonataalperioodi neuropatoloogilised tüsistused on põhjuseks hilisematele arenguhäiretele

Mitu UH uuringut on optimaalne enneaegse vastsündinu ajupatoloogia skriininguks?

- Perlman et al 2000: 4 UH <1000g
2 UH 1250-1500g
- Townsend et al 1999: 2 UH
(2 elunäd. + 28p)
- Goetz et al 1995: 3-4 UH
- Nwafor Anene et al 2003: 2 UH
(~7p+~14p, kui N)
- Ment et al 2002: 2 UH
(7-14p +36-40 PGA)
- Boal et al 1995: 1 uuring (14p)
(USA:kokkuhoid \$3milj./a)
- Pierrat et al 2000: riskilapsel iga nädal
- Davies et al 2000: 4 x 1. elukuul (1,3,7,28p)

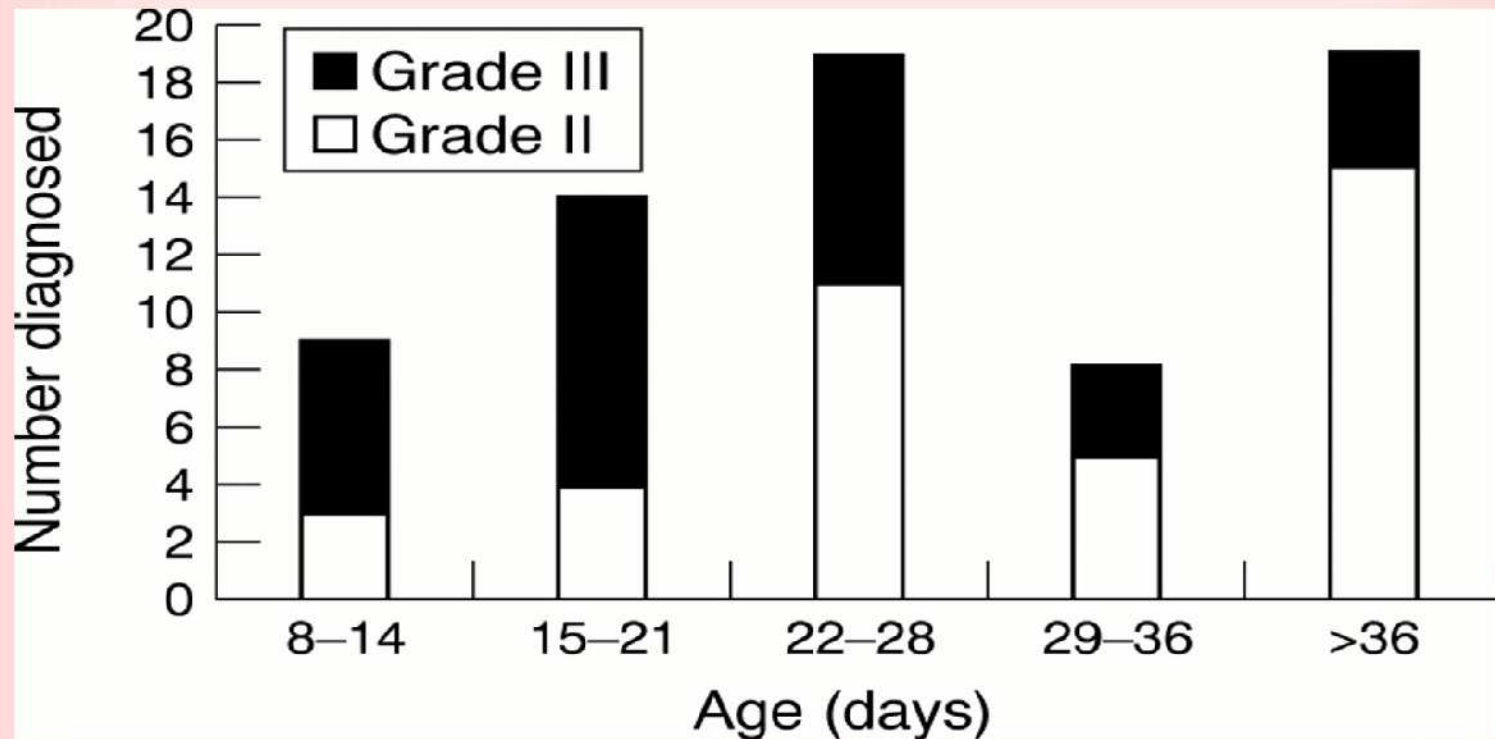
UH skriiningprotokoll

(Perlman et al; Arch Pediatr Adolesc Med 2000)

	3-5p	10-14p	28p	koju- minekul
<1000g	1	2	3	4
1000- 1250g	1	-	2	3
1251- 1500g	1	-	-	2

PVL diagnosis by age

Pierrat, V et al. Arch. Dis. Child. Fetal Neonatal Ed. 2001;84:F151-F156

Soovitav ajuUH skriiningprotokoll

De Vries, Leideni Ülikoolihaigla

Imperial College London, US Imaging of the neonatal Brain, April 2005

< 32 rn / < 1500 g	> 32 rn - < 35 rn
< 24. elutunni	
3. elupäev	3. elupäev
2 x nädalas 1.-2. elunädalal	
1 x nädalas → 35 PMA	1 x nädalas → 35 PMA
enne kojuminekut ja! 40 PMA	enne kojuminekut või 40 PMA
patoloogia olemasolul (ka kahtlusel) sagedamini	patoloogia olemasolul (ka kahtlusel) sagedamini

< 1500 g enneaegsete register, Soome

31 Aju ultraheliuuring

E	K	tehtud
E	K	0 - 7 ööpäeva vanuses
E	K	8 - 30 ööpäeva vanuses
E	K	31 - 60 ööpäeva vanuses
E	K	61 - 90 ööpäeva vanuses
E	K	36 - 42 PMA vanuses

35 Aju MRT uuring (MRT)

E	K	MRT uuring tehtud
---	---	-------------------

MRT - leid

1	normaalne
2	ebaselge
3	patoloogiline

MRT uuringu kuupäev

				2	0				
--	--	--	--	---	---	--	--	--	--

Ajusonograafiline skriining TLH-s < 1500g sünnikaaluga enneaegsetele

- 1. elupäev näidustustel
(perinataalne asfüksia, ema narkomaania)
- 3. elupäev näidutustel
(ebastabiilne kliiniline seisund)
- **5.-7. elupäev** **kõikidele < 32 gest.näd. enneaegsetele**
- **10.-14. elupäev** **kõikidele < 32 gest.näd. enneaegsetele**

Dünaamikas:

- **kui $\geq$ IIa IVH**, UH min-lt kord nädalas PHVD varajaseks diagnoosimiseks, edasised uuringud vastavalt kliinilisele leiule, PHVD ravi kontrolliks sage UH-kontroll
- **kui IVH ei ole diagnoositud**, korrata **28. elupäeval** ja **kojukirjutamisel** tsüstilise PVL ja hilise ventriikulomegalia diagnoosimiseks (riskilapsel sagedamini)

5-7p

10-14p

28p

kojukirjutamisel

Aju sonograafial patoloogilise leiu klassifikatsioon ja definitsioon

(Nwafor et al, Journal of Perinatology 2003; 23:104-110)

□ ebaoluline patoloogia*

- I astme IVH
- solitaartsüst
(plexus choroideus'e, germinal matrix'i, subependümaalne tsüst)
- germinaalmatriksi asümmeetria, rõhutatud või lobulaarne joonis
- kerge vatsakeste asümmeetria või laienemine

□ oluline patoloogia

- II, III astme IVH
- PVE (periventrikulaarne ehhogeensuse ↑)
- periventrikulaarne tsüst
- PVL (periventrikulaarne leukomalaatsia)
- parentsefaalne tsüst (tsüst ajuparenhüümis)
- parenhümaalne hüperehhogeensus
- ventriikulomegalia (VM)

* ebaoluliste UH muutusteta laste edasine areng võrdub normaalse UH leiuga laste arenguga

(Papile et al J Pediatr 1983;103)

MRT näidustused vastsündinul

Imperial College London, US Imaging of the neonatal Brain, April 2005

- perinataalne asfüksia (HIE II ja III) ja / või
  - UH-I kahtlus taalamuse, basaalganglionite, korteksi, subkortikaalse valgeaine muutustele → 3. - 5. elupäev
- traumaatiline sünnitus
- krambid
- UH-I leitud parenhümatoosne kahjustus
  - cPVL, IPE, infarkt
- raske PHVD → kaasuv valgeaine kahjustus?
- enneaegsus < 28. rn.
  - diffuusne valge aine kahjustus ~ 40 PMA
- varia
  - väärarend
  - kongenitaalsed / KNS infektsioonid
  - metaboolsed häired, raske hüpoglükeemia

Eesti Haigekassa raviarved 2005

(Meditisiiniuudised 14. märts 2006)

- imik, trahheo-ösofageaalse fistliga söögitoruavausetus (Q39.1)
8 140 902 krooni
- 75-aastane patsient, von Willebrandi tõbi (D68.0)
7 327 086 krooni
- vastsündinu, vatsakestesisesse 3. astme verevalum (P52.2)
6 624 294 krooni
- vastsündinu, respiratoorne distresssündroom (P22.0)
5 378 890 krooni
- 4-aastane patsient, Hodgkini tõbi (C81)
5 060 110 krooni

(haigekassa avalikkussuhete juht Anne Osvet)

Kokkuvõte

- Enneaegsena sündinud lapse aju piltdiagnostika
  - võimaldab prognoosida lapse edasist elukvaliteeti
  - rakendada adekvaatset arendusravi